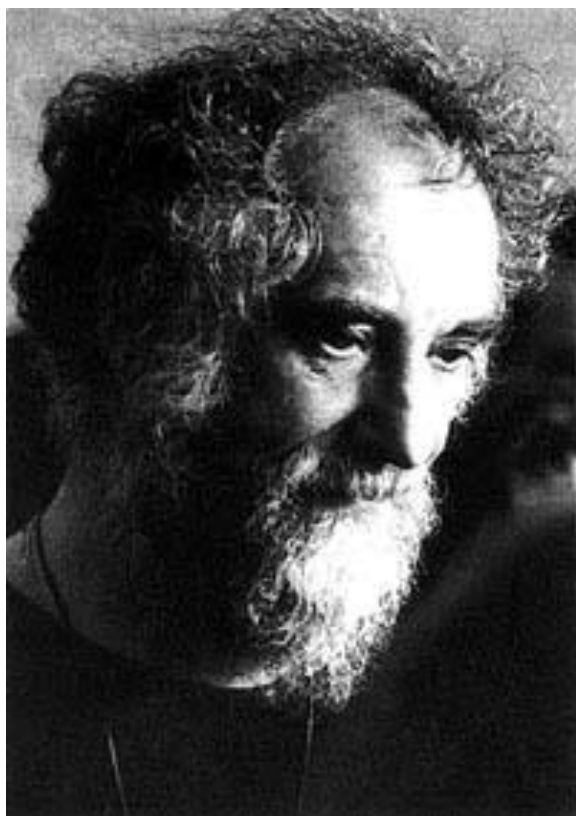

Jindřich Štreit
VESNICE JE SVĚT
• 17. 5. – 21. 6. 1999 •

narozen 5. Září 1946 ve Vsetíně

Vyučuje dokumentární fotografii na Filmové a televizní fakultě Akademie múzických umění v Praze
a na Institutu tvůrčí fotografie Slezské univerzity v Opavě.

Studia:

Pedagogická fakulta Palackého univerzity, katedra výtvarné výchovy 1963 – 1967

Škola výtvarné fotografie Brno 1974 – 1977

Výběr individuálních výstav:

1981: Činoherní klub, Praha;

1988: Komorná galéria, Bratislava;

1989: Dům umění, Brno; Fotochema, Praha;
1990: Side Gallery, Newcastle;
1991: Mai de la photo, Reims;
1992: Pražský dům fotografie Praha; Saint; Saint Quentin;
1993: Špálova galerie Praha; Studio Mehta, Michigan; Galerie 4, Cheb; Metropolitan Museum of Photography Tokyo;
1994: Galerie U bílého jednorožce, Klatovy; Minoritský klášter Opava; Forum Stadtpark, Graz; Muzeum fotografie Kecskemét; Galéria, Budapest; L'Escale Brioux, Lorient;
1995: Středoevropská galerie, Esztergom; Galerie Caesar, Olomouc; Dům umění, Brno; Städtische Galerie Wertingen; Dolnorakouské muzeum, Vídeň; Regionální muzeum, Mikulov;
1996: Japonsko – Lidé z Akagi, Rychnov nad Kněžnou; Ohlédnutí – Praha, Mánes;
1997: Lidé z kraje Wear Walley, London; Cesta ke svobodě, Bruntál;
1998: Jinýma očima, Bad Nauheim; Lidé ledkových dolů, Undersheim.

Knihy:

Jindřich Štreit, Vesnice je svět, Praha, Arcadia 1993
Jindřich Štreit, 14 pohledů na okres Saint Quentin, Praha Agentura EZA 1993
Jindřich Štreit, Le Quai de Rohan – Nouvelle Ville, Ville Lorient 1994
Jindřich Štreit, Lidé olomouckého okresu, Okresní úřad Olomouc 1995
Jindřich Štreit, Mikulovsko, Regionální muzeum v Mikulově 1995
Jindřich Štreit, Der Hof, Verlag Bibliothek der provinc, Vídeň 1995
Jindřich Štreit, Japonsko – Lidé z Akagi, Galerie Rychnov nad Kněžnou 1996
Jindřich Štreit, Lidé ledkových dolů, CE-MDPA Wittelsheim 1998

Filmy o Jindřichu Štreitovi:

Vyhasínanie do svetla, režie Peter Gerža, ST Bratislava 1989
Příběh československé fotografie II, režie Josef Havran, Krátký film Praha 1989
Mezi světlem a tmou, režie Jan Špáta, Krátký film Praha 1990
Jindřich Štreit, režie Vít Korčák, ČT Brno 1992
Štreit, Regards sur le District de Saint-Quentin, režie Jean-Marc Robert, Moyens – Techniques R.V.B. Reims 1992
Kultura? Režie Jindřich Procházka, ČT Ostrava 1994
Lidé olomouckého okresu očima Jindřicha Štreita, režie H. Pilátová, Audiovizuální centrum Olomouc, 1995

VESNICE JE SVĚT

Totalitní režim dokumentární fotografie nikdy nepřál. Každodenní život se příliš často a příliš zjevně lišil od oficiálního obrazu socialismu. Jindřich Štreit byl za své "zkreslování" života na vesnici dokonce vězněn.

Nespravedlivý trest logicky zapadá do životního osudu Jindřicha Štreita, který se po absolvování pedagogické fakulty roku 1967 vrátil jako vesnický učitel (později ředitel) na severní Moravu, do kraje, v němž prožil část svého dětství. Shodou okolností to byla v ČSFR jedna z nejdrsnějších a nejchudších podhorských oblastí. Štreit, který od let studia fotografoval, napřed začal dokumentovat zdejší život pro obecní kroniku a záhy si přibral další kulturní aktivity. Začal svět kolem sebe přetvářet, svoji přítomnost pochopil jako úkol. Navázal na starou tradici vesnických učitelů, šířitelů kultury a pokroku. I když fotografování se pro něj stalo od roku 1979 tím nejdůležitějším, stačí ještě realizovat kulturní akce. Promítal filmy, pravidelně pořádal kulturní zájezdy, organizoval budování staveb svépomocí a opravy hradu Sovinec (v jehož podhradí bydlí).

Jeho nejvýznamnějším kulturním počinem bylo zřízení galerie v Sovinci, v níž pravidelně pořádá výstavy nejprogresivnějšího neoficiálního umění spojené s dalšími kulturními akcemi. Tak se stal zapadlý Sovinec, o němž před dvaceti lety nikdo nevěděl, jediným místem v ČSFR, do něhož z velkých měst jezdí na zahájení výstav stovky lidí. Vernisáže jsou spojeny s koncerty, divadelními představeními, snad nikde jinde se nesejde tolik kulturních osobností. Mezi ně se vlétají tváře ze Štreitových snímků, dnes již neméně známé.

Uvěznění v roce 1982 Štreita nezastrašilo, hned po návratu začal organizovat a fotografovat s ještě větší intenzitou. Byl to významný okamžik, v němž se už nezvratitelně vyhrnil jako občan i jako umělec. Co na tom, že už nesměl vyučovat a že si musel pořídit nový fotoaparát, protože ten starý mu byl zabaven jako "nástroj trestného činu".

Spojení slov "angažovaný fotograf" nabývá v Štreitově případě jiného významu. Namísto globetrottera, který kdekoli na světě odvážně snímá tvářnost všech konfliktů, v nichž se stále znovu diagnostikuje lidstvo, je tu svérázný dokumentarista, který nechce předmět svého zájmu konzervovat, ale přetvářet tím, že se stává (navždy?) jeho součástí. Netouží napravovat celý svět, chce se jen podílet na životě několika vesnic, které jsou jeho domovem i světem. Nepůsobí na tento svět jen svými fotografiemi, nýbrž svými činy. Na rozdíl od stovek fotografů, kteří dnes a denně snášejí různá příkoří (a někdy i platí svými životy) za svoji snahu "být při tom", za samotnou účast na nebezpečných událostech politického charakteru, stal se možná jediným fotografem uvězněným na základě svévolné interpretace výsledů nepolitické činnosti, na základě fotografií, které navíc byly jen zčásti zveřejněny. Je to v dějinách fotografie případ snad zcela jedinečný.

Vzácná je i symbióza zastánce momentní fotografie s galeristou, milovníkem a znalcem současného progresivního umění, od něhož by se dalo čekat, že si zvolí stylizovanější druh výpovědi. Připomeňme si však Alfreda Stieglitze, který podobnou dvojdomost uskutečnil před více než půlstoletím, jenže v New Yorku.

Uvěznění a následující perzekuce Jindřicha Štreita paradoxně přidaly na závažnosti jeho fotografiím, které byly soudně ohodnoceny jako obžaloba režimu. Málokomu se dostalo pádnějšího důkazu o společenském významu vlastní tvorby (v demokratickém režimu by to nebylo možné), ne každému bylo umožněno prožít si rovnici pravda = obžaloba komunismu.

Štreitovy fotografie spoluvytvářejí fotografickou tradici, příznačnou pro režimy reálného socialismu. Pravda zde nemohla být chápána jinak, než jako kontrast k oficiální ideologii, vykreslující přítomnost i budoucnost v růžových barvách. Proto jsou fotografie drsné svými náměty i způsobem zpracování pozitivů (zrno, kontrast). Jsou to v tomto smyslu snímky, které nepostrádají aspekt protestu. Jenže tendenční chápání Štreitova díla, které pochopitelně za minulého režimu převládalo, naprosto nevyčerpává jeho smysl a stejně málo průkazná je každá jiná jednostranná interpretace. Štreit je skvělý dokumentarista, kronikář, vypravěč, mravokárce, psycholog i sociální analytik, jeho fotografiemi jsou nadšení sociologové a mohou být využívány jako ilustrace společenských témat a problémů, ale nebudou tím vyčerpány. Zkuste z nich vypreparovat, co chcete, to nejvábivější tu ještě pořád zůstane. Štreit má své náměty a témata: prostředí, práce, schůze, civilní obrana, volby, svatby a oslavy, pohřby, televize, osamělí lidé, dvojice, rodiny, alkohol, cigarety, dětské hry, zvířata, náboženství, ženský a mužský úděl, soukromý a veřejný život atd., to všechno tu je, ale není to všechno.

Jsou tu například tváře, v nichž si lze číst do nekonečna a které se stávají součástí našich životů. Nejsou sice tak známé jako tváře televizních hvězd, které Štreitovy modely tak rády pozorují na věčně zářících obrazovkách, ale jsou jiné a proto důležité. Vstupují do společenského vědomí a nevědomí a současně se ze "soukromých" osob stávají "veřejné" osoby. Ne každému vesničanů se to líbí a Štreit má často co

vysvětlovat. Za 150 let jsme si ještě nestačili zvyknout, že fotografie je zloděj s privilegiem bezostyšně vystavovat na odiv svůj lup.

U tváří však nemůže prohlídka Štreitových fotografií skončit, pořád ještě je tu mnoho dalšího a důležitějšího.

Například podivné zasnuby okamžiku s věčností, krutosti s něhou, hříchu s nevinností, hrubosti s jemností, ošklivosti s krásou atd. Štreit je učněm moderního a postmoderního umění od surrealismu přes konceptualismus až po hybridní a nejednoznačný dnešek. V tom se liší například od anglické dokumentaristické školy, těžící více z vlastní fotografické tradice.

Štreit pro fotografii objevil vesnici, podobně jako objevil Josef Koudelka Cikány, Markéta Luskačová křesťanské poutníky, nebo další moravský učitel Viktor Kolář socialistické město Ostravu. Stanul po boku hrstky fotografů, kteří se od sebe liší snad vším kromě snahy proniknout co nejhlouběji do společenských vztahů, lidských motivací a životních osudů.

Proslulý slogan Marshalla McLuhana Svět je jedna vesnice (The World is a Global Village) je pravdivý. Média se postarala o to, že se všechno dozvíme, nedozírné obzory se ztratily. Stále více si však ceníme jedinečnosti jednotlivých míst, které žádná civilizace nemůže úplně změnit. Z takových míst se skládá svět jako soubor obrazů a v každém z takových míst je svět obsažen, jako je obsažen v každém obraze. Štreitova vesnice je místem, které je v určitém ohledu průhlednější než město. Lidé si tu vidí do talíře, vzájemné vztahy i vztahy k okolí jsou lépe viditelné než ve městech. Naši potomci se možná jednou budou dívat na Štreitovy fotografie, jako se my dnes díváme na plátna Pietera Breughela nebo jiných mistrů holandské mravoličné malby. Pochopili jsme, že to mravoličné je zároveň obecně lidské. Štreit i ti Holanďané ukazují, co je v životě živé. Vesnický podivín a mudrc ve skvělém dokumentárním filmu Jana Špáty o Štreitovi tvrdí, že tma je stín velkého formátu. Pak tedy svět je Sovinec velkého formátu.

Antonín Dufek